

References

1. Avtonomov Yu. (2003). A look at art through the prism of economic theory (Demand in the fine art market). Neprikosnovennyi zapas [in Russian].
2. Higher mathematics for economists (2007). M.: YuNITI – DIANA [in Russian].
3. Vasileva, K. (2016). 15 most expensive paintings in the world, 03 may 2016. Retrieved from <https://art-holst.com.ua/samie-dorogie-kartiny> [in Russian].
4. Vlasov, V. G. (2005). Avant-gardism, modernism, postmodernism. Sankt-Peterburg: Azbuka-klassika [in Russian].
5. Dossi, P. (2011). Sales! Art and money. Spb: Izdatelstvo K.Tublina [in Russian].
6. Yesipov, V. S. (2008). Business valuation. Spb: Piter, pp. 104-112, 114-122 [in Russian].
7. Estimated multiples in the valuation of business. Retrieved from <http://vamocenka.ru/ocenochnye-multiplikatory-v-ocenke-biznesa/05.06.2017> [in Russian].
8. Platonov, B. O. (2017). Analysis of the profitability of works of art. Visnik Natsionalnoi akademii kerivnikh kadrov kulturi i mistetstv. K. : Milenium, 1, 86 – 90 [in Ukrainian].
9. Platonov, B.O. (2013). The model of the three assets as an effective tool of the appraiser in the analysis of the value of cultural property. Kultura i Suchasnist. K. : Milenium, 2, 96 – 102 [in Ukrainian].
10. Professional standards for the assessment of RICS. January of 2014. Includes the text of international standards for the assessment of IES. Retrieved from www.rics.org/standards [in Russian].
11. Sold: Rothko's new record and 15 more expensive art objects. Retrieved from <http://www.lookatme.ru/flow/posts/art-radar/168141-prodano-10-samyh-dorogih-proizvedeniy-iskusstva> [in Russian].
12. Why works of art are so expensive? Retrieved from <http://lpgenerator.ru/blog/2015/11/09/pochemu-proizvedeniya-iskusstva-tak-dorogo-stoyat/> [in Russian].
13. Guide to investing in the art market (2006). M: Alpina Biznes Buks [in Russian].
14. The most expensive paintings of Russian artists. Retrieved from https://artinvestment.ru/invest/rating/20080411_top12rus.html#a7, 03.04.2017 [in Russian].
15. Tarasova, D. (2016). Six of the most successful Ukrainian artists, worth knowing about. Retrieved from http://ru.espresso.tv/article/2016/12/08/6_samykh_ushpeshnykh_ukraynskykh_khudozhnykov_kotorykh_stoyt_znat, 08.12.2016 [in Russian].
16. Top13 of the auction sales in the Ukrainian modern art 2016. Retrieved from <http://artslooker.com/top-12-naydorozhchih-auktsionnih-prodazhiv-ukrayinskogo-suchasnogo-mistetstva-2016-roku/> 03.04.2017 [in Ukrainian].
17. Khuk, F. (2015). Breakfast at Sotheby's: World of Art from A to Z. SPb.: Azbuka, Azbuka-Artikus [in Russian].
18. The 10 most expensive Ukrainian artists of 1945-1989. Retrieved from <http://photo-tochka.livejournal.com/545542.html>, 09.04.2017 [in Russian].
19. Artprice. Retrieved from <http://www.artprice.com/artprice-reports/the-contemporary-art-market-report-2016/2015-2016-synopsis> 03.02.2016 [in English].
20. Pearce Susan M. (1995). On collecting : an investigation into Collecting in the European Tradition. M. – London – New – York – Routledge [in English].
21. Robert Cumming. Art (2005). London, New York, Munich, Melbourne, and Delhi [in English].

Стаття надійшла до редакції 13.11.2017 р.

УДК 385.1(477):008

Школьна Ольга Володимирівна
доктор мистецтвознавства,
старший науковий співробітник,
професор кафедри мистецтв
Київського університету культури
dushaorchidei@ukr.net

ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МИСТЕЦТВОЗНАВЦІВ-ЕКСПЕРТІВ ІЗ СУПРОВОДУ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Мета роботи полягає у систематизації інформації з питань підготовки мистецтвознавців-експертів, які мають працювати в умовах військового конфлікту. **Методологія** дослідження базується на застосуванні культурологічного і мистецтвознавчого підходів, порівняльного методу, що дає змогу усвідомити специфіку підготовки експертів культурних цінностей для супроводу останніх у форс-мажорних обставинах, методу вибіркового аналізу існуючої ситуації у країні щодо підготовки спеціального персоналу. У сукупності зазначені підходи і методи дають змогу розкрити значущість окресленої проблематики з точки зору практичної культурології та мистецтвознавства крізь призму культурно-політичних, правових і педагогічних аспектів. **Наукова новизна** полягає у визначенні специфіки підготовки спеціального персоналу з мистецтвознавців-експертів, що мають супроводжувати культурні цінності саме в Україні в особливих історико-політичних обставинах неоголошеної війни. Доведено, що таких фахівців мають готувати в Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв. У прикладному аспекті висвітлено необхідність військового зобов'язання такого персоналу. **Висновки.** Враховуючи нерозробленість державної культурної політики у сфері підготовки мистецтвознавців-експертів з супроводу та захисту мистецьких цінностей в умовах збройного конфлікту, нині варто розпочати випуск таких мистецтвознавців-експертів на базі НАКККіМ. Зважаючи на необхідність забезпечення цієї важливої ділянки висококваліфікованими фахівцями, варто готувати відповідні програми, науково-методичні праці й посібники в означеній царині.

Ключові слова: підготовка спеціального персоналу для супроводу культурних цінностей, мистецтвознавці-експерти, збройний конфлікт, Україна.

Школьная Ольга Владимировна, доктор искусствоведения, старший научный сотрудник, профессор кафедры искусств Киевского университета культуры

Вопросы подготовки искусствоведов-экспертов по сопровождению культурных ценностей в условиях вооружённого конфликта

Цель работы состоит в систематизации информации по вопросам подготовки искусствоведов-экспертов, которые могут работать в условиях военного конфликта. **Методология** исследования базируется на применении культурологического и искусствоведческого подходов, сравнительного метода, который разрешает осознать специфику подготовки экспертов культурных ценностей для сопровождения последних в форс-мажорных обстоятельствах, метода выборочного анализа существующей ситуации в стране относительно подготовки специального персонала. В совокупности указанные подходы и методы разрешают раскрыть значимость очерченной проблематики с точки зрения практической культурологии и искусствоведения через призму культурно-политических, правовых и педагогических аспектов. **Научная новизна** состоит в определении специфики подготовки специального персонала искусствоведов-экспертов, которые должны сопровождать культурные ценности именно в Украине в особых историко-политических обстоятельствах непровозглашенной войны. Доказано, что таких специалистов должны готовить в Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств. В прикладном аспекте освещена необходимость военного обязательства такого персонала. **Выводы.** Учитывая неразработанность государственной культурной политики в сфере подготовки искусствоведов-экспертов по сопровождению и защите художественных ценностей в условиях вооруженного конфликта, ныне необходимо начать выпуск таких искусствоведов-экспертов на базе НАКККиМ. Учитывая необходимость обеспечения этого важного участка высококвалифицированными специалистами, следует готовить соответствующие программы, научно-методические работы и пособия в обозначенной области.

Ключевые слова: подготовка специального персонала для сопровождения культурных ценностей, искусствоведы-эксперты, вооруженный конфликт, Украина.

Shkolna Olga, Ph.D. of art criticism, the Senior scientific researcher, the Professor of the department of arts of the private higher educational institution, Kyiv University of Culture

Questions of training of critics-experts on accompanying of cultural values in the conditions on military conflict

The purpose of the research consists in systematization of the information concerning preparation of critics-experts, which are able work in the conditions of the military conflict. The research **methodology** is based on the application of culturological and art criticism approaches, comparative method, which allows realizing specificity of training of experts of cultural values for accompanying the latter in force-major circumstances, and method of the selective analysis of an existing situation in the country concerning preparation of the special personnel. Taken together, specified approaches and methods allow revealing the importance of the outlined problematic from the point of view of the practical cultural science and art criticism through the prism of cultural-political, legal and pedagogical aspects. **Scientific novelty** consists in definition of specificity of preparation of the special personnel of critics-experts, who should accompany cultural values in Ukraine in special historical and political circumstances of not proclaimed war. It is proved, that such experts should be prepared in the National academy of managerial staff of culture and arts. In the applied aspect, necessity of the military obligation of such personnel is covered. **Conclusions.** Taking into account the undeveloped state cultural policy in the sphere of training of critics-experts on accompanying and protection of art values in the conditions of a confrontation, nowadays it is important to begin to train such critics-experts on the basis of the National academy of managerial staff of culture and arts. Considering necessity of providing of this important area with highly skilled experts, it is necessary to prepare corresponding programs, scientific methodical works and manuals in the designated area.

Keywords: preparation of the special personnel for accompanying of cultural values, critics-experts, armed conflict, Ukraine.

Актуальність теми дослідження. Сьогодні перед багатьма країнами стоять питання не тільки переділу культурної спадщини й сучасного художнього простору, а й фізичного збереження вже музеєфікованих культурних цінностей. Окуповані, анексовані, тимчасово захоплені території багатьох країн, зокрема колишнього Радянського Союзу, в яких розпалюються міжетнічні, мовні, релігійні, територіальні й ін. конфлікти. У зв'язку з цим Україні сьогодні необхідно вивчати міжнародний досвід в означеній царині, а також опанувати нові галузі знань, виходячи з актуальних потреб сьогодення.

Аналіз існуючих досліджень і публікацій. Питання захисту культурних цінностей під час збройного конфлікту почали підніматися вже століття тому. Однією з найбільш значущих розробок у цій царині став т. зв. Пакт Реріха (Договір про захист художніх і наукових закладів і історичних пам'яток), у якому було запропоновано запровадити спеціальні режими для переміщення культурних цінностей та відзнаки для спеціального персоналу з їх супроводу [2]. 1996 р., у перші роки по отриманню незалежності України, були розроблені окремі питання вітчизняного законодавства у сфері збереження національної культурної спадщини у разі військових конфліктів. Видання "Право війни: порадник для командуючого складу Збройних сил України", упорядковане О. Боковим, побачило світ в Києві 1996 р. [6].

Поступово, крім військових, до кола означеної проблематики долучилися співробітники інших міністерств і відомств України. Так, 2014 р. синхронно з розробками закордонних колег було видано урядову "Рекомендацію про охорону рухомих культурних цінностей" [7], яка, однак, повною мірою не вичерпувала кола питань, які постали перед нашим суспільством в умовах збройного нападу. Багато уваги питанням збереження мистецьких здобутків націй на захоплених територіях в різний час приділяли в ЮНЕСКО при ООН. Тогоріч відома дослідниця з американського континенту, П. К. Грімстед підняла гострі питання по відношенню до України на Генеральній Асамблеї Об'єднаних націй [8].

Серед численних реакцій на наші соціально-політичні події варто назвати видання ЮНЕСКО "Військовий посібник з охорони культурної спадщини" [1] та "Конвенцію про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту" [3] 2016 р. (перший оприлюднений 2017 р.). При розробці кола означених питань низка вітчизняних вчених у сфері повернення культурної спадщини, на чолі з С. Котом [5], почала приділяти особливу увагу організаційним засадам протидії спустошення пам'яток наших окупованих і анексованих земель. В цілому слід зазначити, що спеціальних культурологічно-мистецтвознавчих видань, присвячених підготовці спеціально навченого персоналу з мистецтвознавців-експертів, здатних супроводжувати культурні цінності при переміщенні з окупованих та анексованих територій, досі не було оприлюднено.

Мета дослідження – привернути увагу дослідників-культурологів, мистецтвознавців, фахівців з державного управління та формування вітчизняної культурної політики до аспекту необхідності підготовки спеціального персоналу з мистецтвознавців-експертів, здатного фахово зберігати, супроводжувати, переміщувати, відстоювати вітчизняні культурні цінності на окупованих та анексованих територіях, здійснювати кваліфіковану атрибуцію та первинну візуальну мистецтвознавчу експертизу.

Виклад основного матеріалу. На жаль, можна констатувати, що на сьогодні тривають штучно створені протистояння на значній частині території таких країн пострадянського простору:

Молдови (Придністровська Молдавська Республіка, що відділилася від Молдавії протягом 1990–1992 рр. і перебуває під активним протекторатом Росії і її військового контингенту);

Азербайджану (окупований Вірменією Нагорний Карабах з початку 90-х років ХХ століття де-факто контролюється невизнаною Нагорно-Карабахською республікою);

Грузії (окуповані Росією Абхазія, Цхінвальський район (т.зв. Південна Осетія) і новоокупований район "Картлі", 2008–2015 р.);

України (анексований Росією 2013 р. Крим, окупована найманцями Росії з 2014 р. частина Луганської і Донецької обл.).

Перераховані активні або так звані заморожені військові конфлікти у названих і деяких інших країнах відбуваються начебто за подібними, або у всякому разі схожими, сценаріями, нав'язаними ззовні, щоб не дозволяти раніше суверенним і консолідованим державам розвиватися, процвітати, збагачуватися, виходити на новий рівень розвитку й займати значиму позицію на міжнародній політичній арені.

Ескалація насильства, через яку страждають величезні території, де перебувають значимі археологічні об'єкти, пам'ятники архітектури й скульптури, природно-кліматичні ансамблі й природні заповідники, наповнені історичними артефактами, музейні комплекси й окремі культурні цінності із приватних колекцій, у результаті опиняються в зоні розгарбувань, мародерств, безконтрольності й безгоспності, часом просто знищуються без усякого суду й наслідку.

Подібні факти ведуть до відчутних втрат не лише локального, регіонального, державного, а часом і загальносвітового значення, оскільки навіть єгипетські мумії фараонів з Каїрського музею без належної охорони можуть бути втрачені людством назавжди, під загрозою постійно перебуває навіть Храм Гроба Господня в Єрусалимі, не говорячи вже про ситуацію в Сирії, Іраку, Афганістані тощо.

Через перераховані волаючі факти (а ми знаємо, як виглядає раніше квітучий край Абхазії зараз; скільки музеїв Донбасу було розорено й зруйновано; що відбувається з пам'ятниками архітектури в Карабасі на нині захоплених вірменами, а де-факто ніким не охороняємих територіях), необхідно відзначити існуючі гострі проблеми в розрізі переміщення, супроводу й збереження культурних цінностей окупованих територій в умовах прихованих і явних військових конфліктів.

У цьому зв'язку особливого значення набуває підготовка спеціального персоналу із супроводу культурних цінностей в умовах оголошеної й неоголошеної війни й воєнних дій, а також в умовах так званих анексій, окупації, сил реагування АТО (антитерористичних операцій).

Практика останніх кількох років принесла Україні розуміння повної незахищеності й невідповідності в цьому питанні. Оскільки після захоплення Криму було очевидно, що ніякі культурні цінності держава вивезти не може, і стало зрозуміло, що відбувається це з кількох причин.

Одна з них, чи не головна – для цього просто немає досить навченого й підготовленого висококваліфікованого персоналу, що відповідним чином простажувався у подібних ситуаціях, грамотного в сфері українського, російського, міжнародного законодавства, з потрібним вишколом відповідно до вимог права війни, цивільної оборони, фізично підготовленого до роботи в тилу ворога, відповідального за юридичними нормами за схоронність і компетентну атрибуцію, експертизу, музеєфікацію (нехай навіть тимчасову) тих цінностей, які йому необхідно супроводжувати, переміщати, зберігати, захищати, вивчати тощо.

Крім багатьох підводних каменів, а саме – питань до Міністерства оборони України, що повинне було б бути зацікавлене в підготовці такого персоналу, у тому числі й військової, згодом стає зрозуміло, що у форс-мажорних обставинах навіть добре навчений, висококваліфікований персонал, що не є військовозобов'язаним, не може бути викликаний як резервний для виконання відповідальних завдань, що мають важливе державне значення.

Ситуація останніх кількох років показала, що інтелектуально розвинені, ерудовані й розумні кадри у випадку небезпеки намагаються покинути країну й виїхати у більше безпечні й економічно розвинені держави, через що ряд об'єктів державного значення може опинитися під вторинною загрозою втрати, розкрадань та ін. у силу відсутності потрібних людей у потрібний час у потрібному місці.

Аби такій загрозі надалі не піддавати культурні цінності, які мають особливе значення, необхідно розробити механізми підготовки спеціального персоналу для особливих вантажів в умовах

військових конфліктів, бажано ще в мирний час. І зобов'язати цей контингент як зобов'язують кадрових військових, натомість запропонувавши механізми страхування, пільг по пенсії, втраті годувальника в родині, та ін. виплати, які передбачаються в пакеті соціального захисту військовослужбовців (наприклад, виплати родині 50 прожиткових мінімумів у випадку смерті військовослужбовця згідно зі ст. 16-18 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їхніх родин").

Варто відзначити, що варто було б зробити спеціальний персонал з експертів, що супроводжує к/ц в умовах військового конфлікту, військовозобов'язаним. Щоб ці кадри стали підзвітними Міністерству оборони України людьми, і приймали присягу таким самим чином, як державні чиновники, військові. Адже ця група – дуже вузька категорія мистецтвознавців-експертів для дій, спрямованих на збереження й супровід культурних цінностей у складних геополітичних, економічних, соціальних, історико-культурних умовах.

Якщо так порушувати питання, тоді приходить розуміння, що у випадку підготовки подібного спеціального персоналу, легше всього його можна було б випускати на базі НАКККіМ. І робити це разом із Міністерством оборони України. Тоді необхідно в рамках нашого ВУЗу створювати військову кафедру, студіювання на якій дозволить проходити первинний вишкіл без відриву від навчання.

Для повноти утворення такого роду є необхідність увести спецпредмети з політичної грамотності, інформаційних і гібридних війн, праву війни, міжнародному військовому праву, первинній медичній підготовці, основним базовим поняттям розвідки й контррозвідки, митної справи, зброї масової ураження, хімічної зброї тощо, а також спеціальні дисципліни в галузі музеєзнавства й консервації-реставрації у польових, блокадних й інших екстремальних й форс-мажорних умовах.

Висновок. Окреслені питання стосуються різних відомств і організацій, вимагають комплексного вивчення й серйозного різнопланового підходу: як наукового, так чиновницького, і методологічного. Не останню роль у вирішенні завдання з підготовки спеціально навчених кадрів для супроводу культурних цінностей в умовах збройного конфлікту можуть зіграти Міністерство культури України, Міністерство освіти України, Міністерство оборони України, Міністерство юстиції України, Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України.

Також особливе значення у контексті запровадження та розробки спеціальної освіти мистецтвознавців-експертів має досвід країн-сусідів, що пережили раптовий напад, колонізацію, окупацію, анексію або інші види й гібридні форми насильства й захоплення територій, у тому числі таких, що зберігають культурні цінності, пам'ятки археології, архітектури тощо.

Література

1. "Військовий посібник з охорони культурної спадщини" (Protection of Cultural Property: Military Manual), ЮНЕСКО, 2016 р. Published in 2016 by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization / © UNESCO 2016: Authors: Roger O'Keefe, University College London, United Kingdom; Camille Péron, Ministry of Defence, France; Tofiq Musayev, Ministry of Foreign Affairs, Azerbaijan; Gianluca Ferrari, Carabinieri TPC Operations Section, Italy // <http://lostart.org.ua/ua/docs/939.html>. – Дата доступу: 17.04.2017 р.
2. Договір про захист художніх і наукових закладів та історичних пам'яток (Пакт Реріха) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_191. – Дата доступу: 07.05.2014 р.
3. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_157/print1382970243728119. – Дата доступу: 26.04.2016 р.
4. Збірник нормативно-правових актів з питань вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей / під ред. С. Шкляр та ін. [упор. О. Юрченко-Микита та ін.]. – К. : Артліт, 2006. – 319 с.
5. Кот С. З історії формування організаційних засад державної політики повернення та реституції культурних цінностей в незалежній Україні. – С. 361-371 / Кот С. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/12419/23-Kot.pdf?sequence=1>. – Дата доступу: 17.06.2017 р.
6. Право війни: poradnik для командуючого складу Збройних сил України (Міністерство оборони України) / упор. Олександр Боков. – К., 1996. – 128 с. : іл.
7. Рекомендація про охорону рухомих культурних цінностей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_727. – Дата доступу: 07.05.2014 р.
8. General Assembly of the United Nations. Prevention of armed conflict: strengthening the role of mediation in the peaceful settlement of disputes, conflict prevention and resolution. Territorial integrity of Ukraine / Patricia Kennedy Grimsted [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vienna.mfa.gov.ua/mediafiles/files/misc/A-68-L.39.pdf>. – Дата доступу: 07.05.2014 р.

References

1. The military grant on cultural heritage protection (Protection of Cultural Property: Military Manual), UNESCO (2016). Published in 2016 by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization / © UNESCO 2016: Authors: Roger O'Keefe, University College London, United Kingdom; Camille Péron, Ministry of Defence, France; Tofiq Musayev, Ministry of Foreign Affairs, Azerbaijan; Gianluca Ferrari, Carabinieri TPC Operations Section, Italy. Retrieved from: <http://lostart.org.ua/ua/docs/939.html> [in English].
2. The contract on protection art and scientific institutions and historical monuments (Pact of Rerih). Retrieved from: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_191 [in Ukrainian].
3. The convention on protection of cultural values in case of the military conflict. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_157/print1382970243728119 [in Ukrainian].
4. The collection of regulatory legal acts concerning export, import and returning of cultural values (2006) / under S. Shklyar's edition and others. [The composer O. Jurchenko-Mikita and others]. Kyiv : Artlit [in Ukrainian].

5. S.Iz's cat of history of formation of organizational bases of a state policy of returning and restitution cultural values in independent Ukraine. Retrieved from: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/12419/23-Kot.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].

6. The war right: the adviser for ordering structure of Armed forces of Ukraine (the Ministry of Defence of Ukraine) (1996). Composer Alexander Bokov. Kyiv [in Ukrainian].

7. The recommendation about protection of movable cultural values. Retrieved from: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_727 [in Ukrainian].

8. General Assembly of the United Nations. Prevention of armed conflict: strengthening the role of mediation in the peaceful settlement of disputes, conflict prevention and resolution. Territorial integrity of Ukraine. Retrieved from: <http://vienna.mfa.gov.ua/mediafiles/files/misc/A-68-L.39.pdf> [in English].

Стаття надійшла до редакції 01.09.2017 р.

УДК 792

Абрамович Олена Олександрівна
кандидат педагогічних наук, доцент Київського
національного університету культури і мистецтв;
Пивоварова Катерина Валентинівна
старший викладач Київського національного
університету культури і мистецтв
pivovarova.katerina.00@mail.ru

РЕЖИСЕРСЬКІ ПОШУКИ ТЕАТРАЛЬНИХ ФОРМ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Метою дослідження є вивчення прогресивних форм, прийомів і експериментів у театральній режисерській творчості 90-х років ХХ століття. **Методологія дослідження** базована на історичному, системному, системно-діяльнісному та інформаційному підходах із залученням вивчення наукових праць провідних теоретиків театру та аналізу теоретичних концепцій і практичної режисерської творчості. **Наукова новизна** дослідження полягає у вивченні різноманіття театральних форм режисерської творчості 90-х років ХХ століття. Сукупність їх вияву представляє навіть не стільки театральний простір 90-х рр., а й є своєрідною базою для ствердження національного українського театру нового періоду в історії України. **Висновки.** Поле й палітра режисерських пошуків театральної форми в 90-х роках ХХ століття надзвичайно широкі. Для їх усвідомлення має значення не тільки мистецький, а й світоглядний особистісний аспект. Пошуки нової театральної режисерської форми широко захоплюють український театр, і зачіпають як державний репертуарний театр, так і виходять далеко за його межі й успішно існують у вигляді студійного та фестивального руху, поступово опановуючи нові й нові простори, стверджуючи рівноправне плідне творче існування також і в специфіці вуличного театру. Зміщення уваги на творення форми, перейняте з європейської традиції, експерименти з драматургічним матеріалом, особистісне його прочитання, поєднання елементів реалістичного та символічно-поетичного театрів, пошуки у сфері сценічного простору, вихід за межі театру, опанування вуличного простору – лише окремі та надзвичайно важливі шляхи шукань театру 90-х рр.

Ключові слова: театр, режисюра, режисерські пошуки, театральна форма, жанр.

Абрамович Елена Александровна, кандидат педагогических наук, доцент Киевского национального университета культуры и искусства; Пивоварова Катерина Валентиновна, старший преподаватель Киевского национального университета культуры и искусства

Режиссерские поиски театральных форм 90-х годов ХХ века

Целью исследования является изучение прогрессивных форм, приемов и экспериментов в театральном режиссерском творчестве 90-х годов ХХ века. **Методология исследования** базируется на историческом, системном, системно-деятельном и информационном подходах с привлечением изучения научных исследований ведущих теоретиков театра и анализа теоретических концепций и практики режиссерского творчества. **Научная новизна** исследования состоит в изучении разнообразия театральных форм режиссерского творчества 90-х годов ХХ века. Совокупность их проявлений представляет собой даже не столько театральное пространство 90-х гг., а является своеобразной базой для утверждения национального украинского театра нового периода в истории Украины. **Выводы.** Поле и палитра режиссерских поисков театральной формы в 90-х годах ХХ века весьма широки. Для их осмысления имеет значение не только творческий, но и мировоззренческий личностный аспект. Поиски новой театральной режиссерской формы увлекают украинский театр. В этот процесс вовлечены разные театры: как государственный репертуарный, так и студийное и фестивальное движение, которое постепенно осваивает новые и новые горизонты, утверждая равноправное творческое существование также и специфики уличного театра. Смещение внимания на работу с формой, взятое из европейской традиции, эксперименты с драматургическим материалом, личностное его прочтение, соединение элементов реалистического и символическо-поэтического театров, поиски в сфере сценического пространства, выход за пределы театра, освоение уличного пространства – лишь отдельные, но очень важные пути поисков театра 90-х.

Ключевые слова: театр, режиссура, режиссерские поиски, театральная форма, жанр.